VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za havíři a bludnými kameny do Zlatých Hor

GPS souřadnice: 50.2634363, 17.3953833

Praktické informace

Délka trasy: 6 km

Obtížnost: Středně těžká trasa vedoucí do mírného kopce kolem lázní a pak přírodou. Projdete ji volným tempem za necelé dvě hodinky. Výlet je možné jet s terénním kočárkem (ne po dlouhodobých deštích – Hadí louky pak připomínají slatinu). I pejsky vzít můžete, ale ve městě musejí být na vodítku a do parků vůbec nesmí.

Vzdálenost od Prahy a jak se na výlet dostat: 263 km ujedete za necelé 4 hodiny. Pojedete po D11 do Náchoda, pak přes Polsko (Klodzko – Zloty Stok) a poté směr Javorník → Zlaté Hory.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Zaparkujte zdarma na parkovišti na náměstí Svobody kdekoli u radnice.

Městské muzeum
Otvírací doba:
pondělí: 9:00–12:00, 13:00–17:00 (červenec a srpen)

úterý–pátek: 9:00–12:00, 13:00–16:00 (leden–listopad), 13:00–17:00 (červenec a srpen)

sobota: 9:00–13:00 (květen–červen a září–říjen), 9:00–15:00 (červenec a srpen)

neděle: 9:00–15:00 (červenec a srpen)

Vstupné: dospělí: 100 Kč, děti: 50 Kč

WC: V muzeu, nebo v budově pošty v přízemí (z druhé strany se nachází také informační centrum).

Možnost občerstvení:
Náměstí ve Zlatých Horách:
PO – PÁ: Bistro Lukas, ST-NE: Pizzerie u Radnice, PO-NE: Hotel Praděd Thamm.

Nejbližší další výlety agentury Velká dobrodružství: Javorník, Rejvíz, Velké Losiny, Bílá Voda, Dlouhé Stráně.

Trasu pro vás prošla: Lucie Nachtigallová.

Výlet testovaly: kamarádky Ema a Nikola z Bruntálu, doprovod jim dělali jejich tatínkové.

Emča (6 let): „Líbil se mi nejdřív smutný hřbitov, pak také kameny, které jsme hledali. Zmije jsme neviděli, ani užovky, to je dobře, protože hady nemám ráda.“

Niki (7 let): „Všude kvetly kytky, i na to místě, kde upalovali čarodějnice. A bylo teplo, tak jsem si v potoce chladila nohy.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

Zlaté Hory na Jesenicku byly odpradávna proslulé bohatstvím vytěženým ze zdejších zlatých dolů, ale i častými průchody vojsk. Zlaté Hory, Zlatý potok, Zlaté jezero. Všechno je zde spojeno s leskem drahého kovu. I o něm si budeme povídat. A také o bludných kamenech, čarodějnických procesech, hadích loukách a hradech. K tomu všemu budeme hledat nápisy na sochách a vzkazy a nápovědy pro naši doplňovačku na domech i sochách, které cestou uvidíme.

Tento výlet vznikl na objednávku a s velkou pomocí MKZ Zlaté Hory (Městská kulturní zařízení). Díky tomu je ZDARMA! :)

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky,
zveme vás do města, které se třpytí jako slunce – jmenuje se Zlaté Hory. Kromě zlata skrývá také mnohá tajemství. Některá z nich vám odhalíme! Stejně jako ke všem našim výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte. Pokud ji po vyluštění přinesete do Městského informačního centra Zlaté Hory, dostanete za ni malou odměnu.

Mapa výletu

Doplňovačka

Vyrážíme na výlet!

Odložte vůz nedaleko krásného kostela na parkovišti na náměstí Svobody a rozhlédněte se. Jak se vám tady líbí? Krásné město, že? A ty domečky! Jeden hezčí než druhý!

Zkusíme najít ten nejzdobnější, před kterým stojí socha. Utáhněte si tkaničky, na záda hoďte batůžek se svačinkou a jdeme se na něj podívat.

Zlaté Hory zažily největší rozkvět v 16. století, kdy se zde těžily hromady zlata. V 17. století však byly za třicetileté války vyrabovány Švédy. Poté následovaly čarodějnické procesy. V průběhu století přibyly k pohromám požáry, povodně, různé epidemie, válečné útrapy. Ve 20. století daly všemu korunu světové války. Měšťanské domy ze 14. století samozřejmě tolik dějinného „štěstí" nepřežily, i tak se však mnohé ze středověku zachovalo. Byť mnohdy skryté pod novější fasádou či přestavěné k nepoznání. Takové domy najdete v centru města a už několik staletí mají rysy renesančního či pozdějšího empírového slohu. Ale jejich srdce jsou mnohem starší...

Který domeček se vám líbí? A který si myslíte, že je nejstarší?

K nejcennějším domům památkové zóny patří **radnice.** Má číslo popisné 80 a byla postavena v roce 1560 v renesančním slohu. Na sklonku 17. století ji sežehly požáry způsobené bleskem. Tehdy mimochodem ve městě shořelo 300 domů. Takže téměř všechny…

Zkuste najít na radnici městský znak. V modrém štítě na něm na zeleném trávníku horník ve stříbrné kukle dobývá ze skály zlato. Za ním je strom. Poznáte, který to je? Dnes kolem něj také půjdeme.

Kolik znaků celkem na domě napočítáte?

Jdeme prozkoumat sochu, na které je pán s miminkem. Kdo u ní bude první?

Když vám prozradíme, že je miminko Ježíšek, vzpomenete si, jak se jmenuje jeho tatínek? A co maminka? Máme tady nějakou Marušku nebo Pepíčka? A co takhle nějakého Ježíška? :)

Vidíte na obláčku hlavu andílka? Zkuste se zatvářit jako on. Jste také andílci? Nebo spíše lumpíci? :)

Obejděte sochu a najděte latinský nápis.

1. **Opište třetí písmeno ze 4. řádku.**

Socha svatého Josefa pochází z roku 1731 a vytesaný Ježíšek na ní tatíka hravě chytá za vousy. Světcova ušlechtilá hlava se k němu něžně naklání. Rozhodně to nevypadá, že by se otec chystal vytáhnout vařečku nebo řemen. (A to byly v té době fyzické tresty dětí naprosto běžné.) Svatí nejspíš opravdu mají svatou trpělivost. Hlavy obou postav obklopuje kovová paprsčitá svatozář. Spočítáte, kolik mají tihle svatí nad hlavou hvězdiček?

Také už jste někdy měli nad hlavou hvězdičky? Nebo před očima? Právě když autorka textu procházela tento výlet, zakoukala se do mapy a vrazila hlavou do lampy! Jiskřilo všechno kolem! :)

Přejdeme náměstí a vydáme se krásné stavbě, která se vlastně jmenuje stejně jako Ježíškova maminka, na kterou už jsme se ptali.

Před kostelem vidíme sochu svatého Jana Nepomuckého (ten má na kříži Ježíška už v dospělé verzi).

Komu to stojí na hlavě? :)

Nalevo vidíme krásné stromy.

Víte, jak se jmenují? Tipnete si, jak by mohly být staré?

Kaštanům u kostela je odhadem 150 let. Dosáhnete tohoto čísla, když sečtete věk všech členů své rodiny? Nebo si budete

muset půjčit i souseda a jeho zvířenu? Třeba kozy… (Moli, myšky ani jiné domácí breberky se nepočítají, protože jejich maximální věk nestojí za sčítání.) :)

Dva nejvyšší stromy sahají do výšky asi tak 19 metrů, nižší měří 16 metrů. Obvod kmene největšího ze stromů je 373 cm. Zkuste ho obejmout.

Na zemi vidíme v trávě u stromů několik velkých balvanů. Nejsou obyčejné, ale takzvané „bludné“. (Ne obludné, bludné! Poslouchejte soustředěněji!) Více si o nich popovídáme asi za hodinku. Dnes jich totiž potkáte opravdu hodně. Tak rodičům nahlaste, když nějaký uvidíte, a zkuste je počítat. My jich napočítali osm.

Najděte cedulku PAMÁTNÝ STROM. Jaké zvíře na něm vidíte? Vyplázněte jazyk jako ono a ukažte drápky.

2. **Jakou barvu mají drápy šelmy?**

Stejnou jako barva stavby, kterou vidíte. No, kterápak to je? :)

*Dějiny **kostela Nanebevzetí Panny Marie** sahají pravděpodobně do 13. století. Nejprve byl vybudován v gotickém slohu, později byl přestavěn do monumentální barokní podoby.*

Zdejší svatostánek však dostával odjakživa pěkně zabrat – ničily ho požáry, blesky i vojska,… Stejně jako radnici a stejně jako ostatní domy.

Největší změny se udály po velkém požáru v červenci roku 1699, kdy shořela nejen střecha, ale také 5 oltářů a varhany. Žár byl natolik silný, že roztavil i kostelní zvon.

Bohaté zážitky má zdejší kostel s blesky. V noci ze 17. na 18. července 1870 jeden udeřil do oltáře a zadní věže. Některé části oltáře byly poškozeny a ohořel rám mariánského obrazu. O deset let později udeřil blesk znovu a poškodil západní stěnu kostela a ciferník hodin.

Inu, kostel je nejvyšší stavba ve městě. Není tedy divu, že si ho blesky vybíraly.

(Poznámka autorky: Chcete ušetřit na hromosvodu, správněji bleskosvodu? Postavte si dům co nejblíže kostelu. Nejlépe na jeho hřbitově… Ale tam vám nepovolí ani stan, natož karavan. A přitom by tam byl takový klid!)

Kromě dvou věží v průčelí kostela se na jeho zadní straně nachází ještě jedna, která se od těch na západě liší výškou, podobou i stářím.

Poznáte, která to je?

Obejdeme kostel a podíváme se na ni.

(Pokud se objednáte předem, můžete na ni i vylézt. Telefonní číslo je na cedulce v kostele.)

Přesné datum vybudování věže nikdo nezná, ale je určitě starší než přestavba kostela. Její podoba ukazuje, že byla součástí obranného systému města. To totiž dostalo v 15. století povolení ke stavbě hradeb. Bohatství dolů i řemesel ve městě stojícím v neklidném Slezsku do té doby chránil nedaleký hrad Edelštejn. Po jeho zániku se měšťané z hlediska bezpečnosti cítili jako nazí. Proto své město – současné centrum – „oblékli“ do hradeb.

Zkuste si to představit a pohledem vyhledejte místa, kde kdysi mohly stát hradby.

*V okolí kostela jsou dodnes vidět zbytky **starého hřbitova**. Na východní zdi je ještě dnes umístěná nejstarší náhrobní deska s datem 7. srpna 1649. Patří Johannu Zottmantlovi, starostovi Zlatých Hor.*

Pokud máte rádi funerální neboli hřbitovní turistiku, zajděte se na desku podívat.

Ve východní části bývalého místa posledního odpočinku naleznete také pozůstatky židovského hřbitova. Ač byl založen až na začátku 20. století, mnoho z něj nezbylo. Své napáchala 2. světová válka a později lhostejnost a neúcta 80. let 20. století. Dnes je sice hřbitov zarostlý, ale stále má své kouzlo.

Od kostela se vracíme na náměstí. Po ulici jdeme směrem doleva.

Mineme zvláštní fontánku, která vypadá jako UFO. Zastavíme se až u modrobílého domu se zlatým zdobením – u muzea.

Jak už jsme si řekli, město postihla během staletí řada požárů, takže byly domy často přestavovány. Většina má starší renesanční nebo barokní jádro a úplně nejčastěji ukazují na svém průčelí světu svou empírovou tvář z počátku 19. století. Vypadají krásně, že?

Chloubou města je ovšem budova **Staré pošty**, nyní **Městského muzea čp. 94** z roku 1698.

Vidíte někde na domě městský znak? Vidíte letopočet nad dveřmi, který je napsán vzhůru nohama?

Podívejte se na sklo pod ním.

3. **Která bájná bytost je zde namalována?**

Do muzea vás pozveme na konci výletu. Nyní se vydáme městem po naučné stezce, která začíná u infocentra, které je několik desítek metrů od muzea. (Vraťte se ulicí pár metrů a odbočte doleva na náměstíčko, jež je středem města.)

Najdeme červenou turistickou značku a vyrazíme po ní Zadní ulicí. Jdeme tedy doleva a tu červenou značku, co vidíme před sebou, hezky pozdravíme. Pro jistotu, aby na nás počkala, protože se po ní asi tak za 2 hodiny vrátíme.

Zlatohorská hornická naučná stezka *seznamuje s nejvýznamnějšími hornickými pamětihodnostmi Zlatých Hor. Desítka z nich se chlubí cedulkou NÁRODNÍ PAMÁTKA. Na jednotlivých zastaveních se seznámíte s příklady různých způsobů těžby rud a jejich následnými úpravami. Od nejstarších po nejmladší.*

Z kopců v okolí Zlatých Hor získávali lidé rudy od nepaměti. Prvními horníky v těchto končinách byli staří Keltové. Po nich zůstala naleziště zlata nějakou dobu opuštěná. Opravdový rozvoj hornictví nastal až později. To zde zavládla doslova zlatá horečka! Hotový Klondike.

V oknech domů nalevo hledáme malé dřevěné domečky. Kousek za nimi odbočíme po pěšince mezi živými keři doprava. Dovede nás až k vodě. Když se budete pozorně dívat na zahrádky domů nalevo, uvidíte žabičku a želvičku. Jak dělá žabka? A jak dělá želva? :)

Ve druhé polovině 16. století rubali hledači zlata až ve 100 metrech. Nejvýznamnější štola *Svatých Tří králů* přitom měla délku šest kilometrů.

Dovedete si představit, že někdo vykutal štolu do hloubky 100 metrů, která byla 6 kilometrů dlouhá? To je délka našeho dnešního výletu! Jen si to představte! Hrabete jen s nějakým krumpáčkem, lopatičkou, lucerničkou. Bez sbíječek, bez výtahu, bez bezpečnostních opatření… (Ani kafe snad ještě tehdy neexistovalo.) Hrozná robota!

Co by ale člověk pro nějaké to kilíčko zlata nevydržel, že? (Zvlášť když z něj může nechat udělat manželce či dívce svého srdce šperk, který ji potěší.)

Ve druhé polovině 19. století se již na Zlatohorsku těžily také pyrit a chalkopyrit. O sto let později se pozornost státu zaměřila na získávání mědi. Poslední horníci vyfárali z šachet v roce 1993, kdy byly ukončeny jak obnovená těžba zlata, tak zinku.

Je zajímavé, že geologové státního podniku Diamo mají aktuálně za sebou první vrty, s jejichž pomocí chtějí zjistit, kolik zlata ještě v ložisku poblíž Zlatých Hor zbylo. Zatím zkoumali odkaliště, jež v lokalitě zůstalo po posledním dolování. Další vrty budou následovat přímo v podzemí. Geologický průzkum má kromě zásob zlata odhalit i zásoby jiných kovů – například zinku, mědi či olova.

Naučná stezka vede po kopcích, které by po rozkrojení vypadaly jako sýr ementál. Samá díra. S pozůstatky píle někdejších hledačů drahých kovů se setkáváme na každém kroku.

Víte, jak vypadá ementál? Máte ho rádi? Tušíte, kde se v něm vzaly ty díry zvané oka? Které zvířátko ho mlsá nejraději? (Ale to ty otvory fakt nevykousalo!)

Po cestě je nutné být opatrný a neopouštět vyznačenou trasu, ani kdyby se na vás mimo pěšinku smál hřib. Nebo po vás blýskla očkem hrouda zlata. Ne proto, že byste snad mohli šlápnout nějakému vzácnému broučkovi či jiné potvůrce na nožku, ale kvůli sobě. Vše pod povrchem je zde totiž proděravělé, jako kdyby se po staletí horou prohánělo stáda gigantických krtků. Snad všude proto hrozí, že se propadnete do země. A rčení: „Ať se propadnu, jestli…“ je tu prý také zakázané. Ale nebojte, my vás povedeme bezpečně a určitě nikam nezahučíte. :)

Jste u mostu. Vidíte řetěz? Ten tady určitě zbyl po nějakém čertovi, který havíře otravoval při těžbě. Tak ho sem přivázali, aby vybíral mýtné.

Najděte číslo mostu.

4. **Opište poslední číslovku.**

Hned za potokem odbočíme doleva do Wolkerovy ulice a projdeme kolem školky.

Tipli byste si, jak se jmenuje potok? :)

Zlatý potok *pramení na Příčné hoře a obtéká ji z východu. Teče přes městečko Zlaté Hory kolem Zlatého jezera dál do Polska. Zlato se do něj dostává ze zlatých žil kolem poutního místa Maria Hilfe (Panny Marie Pomocné) a z usazenin jižně od Zlatých Hor. O tomto místě si něco povíme na konci výletu.*

Zlato v potoce je jako ve většině míst v okolí drobné (zlatinky do několika mm), ale hlášeny jsou i nálezy větších valounů.

Místní ložiska zlaté rudy objevil svět ve 13. století, ale rýžováním se zde zlato získávalo možná už o několik století dříve. (Říkali jsme si například o Keltech.) Zlatokopectví kraji vydrželo až do roku 1993, odhaduje se, že doposud hlubiny vydaly asi šest tun žádaného kovu. (Což je asi tak jedna hodně přetížená proslulá TATRA 815. Ovšem na zlato je to až dost.) Zajímavostí jsou dva zlaté valouny o hmotnostech 1,4 kg a 1,8 kg vytěžené koncem 16. století, které byly věnovány do sbírek císaře Rudolfa II. Kde jsou teď, není nikomu známo… Natož nám. Není ale tak úplně vyloučeno, že mají nějaké to zlatohorské zlato vaši předci ve snubních prstýncích. :)

Dobře se dívejte kolem sebe, třeba nějaký ten valounek také najdete. Co byste si za něj koupili?

My nové trekingové boty. A asi už i hole, abychom pro vás mohli pohodlněji prošlapávat další a další výlety s tajenkou! :)

Když jsme u toho mamonu, znáte nějaké pohádky, co mají v názvu zlato? Co třeba tu o princezně se zlatými vlasy? Nebo o soli? Nebo o Vševědovi? Znáte ještě nějakou?

Za doly, za hory,
mé zlaté parohy,
kde se pasou!
Smolíčka,
pacholíčka,
jeskyňky nesou.

Kdo takhle přivolával svého parohatého kamaráda?

Projdeme krásnou ulicí, ve které voní šeříky. (Co tu voní jindy, nevíme, ale ono se jistě něco najde… Kdybychom nebyli takoví romantici, i teď bychom ostatně spíš ocenili vůni něčeho dozlatova vypečeného.) Nalevo mineme zdravotní středisko a za pomníkem padlých vojáků odbočíme doprava. Ulice Na Sídlišti nás přivede do **parku Alžběty Vitzové**, kde se kdysi nejen povrchově dolovalo zlato, ale také se tu upalovaly čarodějnice. A teď si zde hrají děti. Naše zlatíčka…

Napadlo nás, že bychom si pro jistotu kvůli zlatu prohrábli pískoviště, jenže ještě nejsme ani v půlce výletu. Nesmíme se nechat zaslepit vidinou snadného zbohatnutí, a tak jen očima zkusíme najít nějaký ten bludný kámen. A především: Vyzvedneme si písmenko do tajenky u názvu pramene na konci parku.

5. **Jak se křestním jménem jmenoval rakouský skladatel?**

Přicházíme k rozcestníku, kde se dozvídáme, že jsme ušli teprve jeden kilometr a že k Hadím loukám už je to jen kousek. I to, že už jsme téměř u sanatoria Edel.

Všichni se teď povinně vyfotí u kulatého zrcadla. Potom zkuste na tabuli hned vedle najít 3 jehličnaté stromy, sluníčko a hvězdičku. Šipka nám ukazuje, kterým směrem se vydat. :)

Sanatorium Edel *je soukromou dětskou léčebnou respiračních chorob. Specializuje se na opakované a chronické nemoci dýchacího ústrojí dětí od 3 do 15 let. (Po dohodě se tu však postarají také o děti mladší či dorost do 18 let.)*

Zdejším unikátem je léčba cystické fibrózy přístrojem Simeox. Dalším je speleoterapie, což je léčebný pobyt dětí v

mikroklimatu podzemí bývalého důlního díla. Součástí léčebny jsou také mateřská a základní škola. Děti zde totiž pobývají průměrně 4 až 6 týdnů. Takže škole neuniknou, a ještě je zavřou do díry… To by jeden radši rychle uzdravil.

Historie léčebny sahá až do druhé poloviny 19. století, kdy bylo MUDr. Anjelem založeno Sweinburgovo lesní sanatorium. Díky modernímu vybavení a krásnému lesnatému okolí se stalo velmi vyhledávaným hlavně pacienty s nemocemi dýchacích cest a neurologickými potížemi. Od té doby prošla léčebna mnoha změnami. V roce 1939 přešla pod správu německé branné moci, po skončení II. světové války byla předána do správy Ministerstva zdravotnictví ČR, které ji rekonstruovalo a vybudovalo zde dětskou ozdravovnu. Byla určena především dětem z rodin postižených válkou, nemocným tuberkulózou a dětem podvyživeným.

V těchto lázních pobývali mimo jiné hudební skladatel Leoš Janáček nebo spisovatel Franz Kafka. Chcete se o těchto uměleckých legendách dozvědět více? Tak vzhůru na výlet s tajenkou na hrad Hukvaldy nebo třeba po stopách Rychlých šípů do Stínadel.

Park za sanatoriem je nádherný. Nechám na vás, zda si zde pohrát nyní nebo později.

Prohlédněte si na malovaném plánku před hlavní budovou, co všechno v něm najdete. Nás zajímá hlavně číslo 7.

6. **Co se skrývá pod číslem 7?**

Máte zapsáno? Zamáváme tedy dalšímu bludnému balvanu napravo a také obrovskému vavřínu v zahradě u domečku nalevo. Pod ním se musí schovávat zvířátek!

Dostáváme se na rozcestí. Čeká na nás na něm další písmenku do tajenky.

Kdybyste pokračovali po modré vzhůru, dostali byste se až k Edelštejnu. Jméno hradu se odvozuje od německého slova „edel“ (vzácný, ušlechtilý). Určitě nějak souvisí s těžbou vzácných kovů.

Podle pověsti na hradě žili obři. Podle jedné varianty lidožraví a nebezpeční, podle druhé dobrotiví, protože pomáhali chudým a brali bohatým. Proto je šlechtici neměli příliš v lásce a logicky rozhlašovali, že jsou to lidožrouti. (Takže už víme, která varianta pověsti se zakládá na pravdě.) Jednoho dne však obři zmizeli neznámo kam. Pověst o nich ale zůstala a říká se, že každý, kdo přišel nepoctivě k penězům a ocitne se na Edelštejně, bude o své jmění brzy za nejasných okolností připraven. (Máte-li tedy v rodině nějakého tuneláře nebo tak něco, na Edelštejn ho na výlet neberte… Mohl by zchudnout a pověsit se vám na krk.)

Hrad sloužil nejen k ochraně zlatých dolů a bezpečnému shromažďování vytěženého drahého kovu před transportem, ale také střežil důležitou cestu z Vratislavi přes Nisu a Hlucholazy na Bruntál a dále na Moravu. Z kdysi nejmohutnější a nejvýstavnější středověké pevnosti na Jesenicku do dnešních dnů mnoho nezbylo. Poslední zarostlé zbytky Edelštejna se nacházejí právě na protáhlém výběžku Příčného vrchu. Ale je to do kopce a kopce děti rády nemají. Tak vás místo toho pošleme po žluté značce do Hadích luk. (Hady sice děti milují jen ty jedlé z poutí, než se ale plazit do kopce, to radši půjdou za plazy.)

Najděte na rozcestníku místo, které je odsud po žluté značce vzdáleno 15,5 km.

7. **Jak se jmenuje místo?**

Vyrážíme doprava po žluté. Teď to bude trošičku dobrodružné, hlavně pokud je po dešti. :)

Proč se Hadí louky jmenují Hadí, asi není těžké uhodnout. Vyskytují se zde užovka obojková a hladká a zmije obecná (včetně černé formy). Ale nebojte se, rozhodně na vás nebudou padat ze stromů, jako se nám to stalo, když jsme vyrazili na výlet do Podyjí. :) (V okolí vinice Šobes je jich opravdu hodně.) Tady je uvidíte plazit se v trávě nebo se vyhřívat na sluníčku, jen když budete opravdu potichu.

Užovky obojkové nejsou žádné kousavé jedozubky. Možná i proto musejí být aktivnější než zmije. Sluní se nejčastěji ráno a navečer, zbytek dne pátrají po potravě. Loví hlavně obojživelníky a ryby, a proto se při slídění po kořisti zdržují v okolí vod a mokřadů. Velmi často se noří přímo do vody, kde obratně a vytrvale plavou a potápějí se. V nebezpečí se brání syčením, nafukováním těla, vypouštěním páchnoucího výměšku análních (řitních) žláz, a dokonce tím, že předstírají, že jsou mrtvé. Na jaře se jako první objevují samci, kteří se snaží co nejvíc prohřát na slunci, aby byli při páření plní energie. Když se užovčí milování zadaří, naklade samice kožovitá vejce, která zahrabe do tlejícího listí či jiného samohřejivého hnízdečka.

Víc se o potomky nestará. Není to třeba…

A proč se tyhle **už**asné **Žof(v)ky** jmenují obojkové? Za hlavou totiž mají takové světlé, někdy až zářivě žluté měsíčkové srpečky, prostě něco jako oboječek. :)

Z Hadích luk se pomalu dostáváme na mýtinky pod Lysý vrch. Také zde můžete vidět bludné kameny – malé i větší…

Bludné balvany jsou němými svědky ohromných sil přírody. Sil, se kterými se člověk ani v komplotu s nejmodernějšími technologiemi nemůže měřit. Jsou to velké bloky hornin, které byly v době pleistocénu (starších čtvrtohor) ze svého původního místa doslova dostrkány ledovcem až bůhvíkam. Postupující ledovec je před sebou tlačil klidně i 1 500 km. Pak ledovec roztál, hornina zůstala, postupně se drolila a rozpadala… A jen nejtvrdší balvany zbyly dodnes. Pokud mají paměť, schovávají v ní skoro celé dějiny planety. Je škoda, že mlčí jako balvany. Zkuste k nim dát ucho, třeba něco prozradí… :)

Bludné balvany jsou na současných nalezištích obvykle cizorodým prvkem. Často jsou z úplně odlišné horniny než ostatní kameny v okolí. Nemusíte být geologové, abyste poznali, že jsou jiné. Je to patrné na první pohled. Bludný balvan byl prostě doma jinde, v úplně jiných podmínkách. Než se přišlo na to, že k nám byl doslova dotlačen ledovcem, lidé si to vysvětlovali tak, že na nové místo nějakou záhadou zabloudil. Proto se těmto nedobrovolným emigrantům říká bludné*.*

Na území České republiky se s bludnými balvany můžeme setkat na severní Moravě a ve Slezsku. Od města Javorník v Rychlebských horách po Ostravsko a Těšínsko. Ale také v Moravské bráně a v severních Čechách ve Šluknovském a Frýdlantském výběžku. Ponejvíce tedy v Žulovské pahorkatině, Zlatohorské vrchovině a v Ostravské pánvi.

Přicházíme do oblasti přírodního parku **Černé jezero**. Zahrnuje lesy pramenné oblasti a horní část povodí Černého potoka jihozápadně od města Zlaté Hory. Jádro parku tvoří rybník pojmenovaný Černé jezero, menší rybník pod ním a drobné tůně v přilehlém okolí. Takže voda a zase voda v mnoha svých podobách – ráj deseti druhů chráněných obojživelníků a pěti plazů.

Víte, co je to obojživelník? A co je to plaz? Které znáte? Které už jste viděli na vlastní oči? A na které jste si sáhli?

Tady si čistoty přírody užívá třeba několik druhů čolků, mlok, ropucha, skokan a v okolí nádrží můžeme s zaslechnout rosničku zelenou.

Myslíme, že by se zde moc líbilo jednomu skřítkovi, kterého znáte z Večerníčku.

Za mlhou hustou, že by se dala krájet, a dost možná ještě dál je rybník Brčálník. Ve dne je docela obyčejný, ale sotva ho večer přikryje černočerná tma, začnou se tam dít podivuhodné věci. Nejdříve to ve vodě zažbluňká, pod břehem zakuňká, v rákosí lupne, ve vrbě hrkne a teprve potom se objeví…

8. **Jak se jmenuje skřítek?**

Aby nedošlo k mýlce… Skřítek, na kterého se ptáme, není ani obojživelník, ani plaz. Byť se jim v mnohém podobá.

Přicházíme na další rozcestí *Pod Lysou horou*.

Koho hodně bolí nožičky, může to vzít zkratkou doprava po bílé štěrkové cestě. Sejdeme se u nádraží.

My ostatní pokračujeme po žluté turistické stezce. Sejdeme lesíkem, opatrně přejdeme silnici a zamíříme nad **Údolí ztracených štol**.

Pokud jsou tady ropuchy, klidně by tu mohl poskakovat i nějaký ten zakletý princ. Holčičky, dívky, paní i dámy, víte, jak ho zbavit kletby? Ano, kontaktem rtů, tedy partií velmi citlivých na doteky.

Znáte ještě nějakou pohádku, v níž pusinka osvobodila zakletého prince nebo princeznu?

Není tady někdo z vás zakletý? Je to nezbytné ověřit. Dejte pusinku tomu, koho máte po levici. Stačí na tvář. :) Když se nepromění, jisto je, že zaklet není.

Věděli jste, že se ropucha obecná živí larvami, plži, pavouky a hmyzem? Že loví převážně za nocí? Ovšem jen za letních, protože od října do konce března spí v norách nebo pod kameny. Už od konce března do dubna se ale v mělkých vodách čile rozmnožuje. Žáby putují k té tůni, ve které se samy narodily. Aby došlo k milostnému aktu, samička často samce až k tůni donese na zádech. Někdy i více uchazečů o otcovství najednou. Nutit je k transportu nemusí, skáčou na ni sami.

Samiček je málo, samečků mnoho, a tak vědí, že je třeba obsadit místo s předstihem, už při přesunu k místu rozmnožovacího aktu. Do vybrané tůňky klade samička vajíčka ve šňůrkách dlouhých 5 až 10 m, které omotává okolo vodních rostlin.

Velmi nebezpečná je pro ropuchu moucha masařka. Naklade na ni vajíčka, larvy vniknou obojživelníkům do nosních otvorů a zahubí je.

Nám naštěstí do nosu nic neleze, kráčíme přírodou bez ropušáků na zádech a je nám dobře. Takže není divu, že už jsme v pohodě došli na rozcestí *Náhon* nad krásným údolím.

Údolí ztracených štol je krásné místo na říčce Olešnici asi 2 km jihozápadně od centra Zlatých Hor. Údolím prochází naučná stezka o délce 2,5 km s deseti informačními tabulemi. Na nich se lze dozvědět jak o místních rýžovištích zlata a historii zdejšího dobývání, tak o zpracování zlaté rudy. My texty naučných tabulí kopírovat nechceme, takže doporučujeme si sem zajít někdy jindy a v klidu si toto krásné místo prokochat. Pokud jste zde ovšem jen na jeden den, určitě nakoukněte. Třeba se projděte ještě kousek po žluté až ke stanovišti jménem **Hornická osada**. Jste tam za 5 minut. Pak se ovšem vraťte sem a následujte zelenou. :)

!!!!**Pozor!** Dole v údolí je také jedna zelená značka. Po té nechoďte. Odvedla by vás daleko do polí a výlet byste si prodloužili o 3 km. Nebudeme ani prozrazovat, komu se tato zacházka povedla! Nohy nás bolí ještě teď!

Takže se na osadu klidně skočte podívat, ale pak musíte jít po zelené, která z tohoto místa vede napravo od vody. :)

Vzhledem k tomu, že se rýžování neobejde bez spousty vody, byly v oblasti vybudovány kanály a náhony. V krajině dnes už většinou najdeme pouze jejich pozůstatky. Hlavní přivaděč vody byl ale obnoven a naučná stezka jeho trasu částečně kopíruje. Při pohledu na kanál se samozřejmá nabízí otázka, jak zvládli středověcí stavitelé vybudovat kanál z řeky do sousedního údolí a převést přitom vodu přes kopec. Odpověď nenašli odborníci ani v dobové literatuře. Můžeme tak jen obdivovat umění středověkých budovatelů vodních cest.

Hornický skanzen v údolí rozhodně stojí za návštěvu. Budete-li zde v otevírací době, můžete si prohlédnout repliky vodou poháněných hornických mlýnů používaných k drcení zlaté rudy, hornického srubu či funkční napodobeninu tavicí pece, ve které se z rudy oddělovalo zlato. Součástí prohlídky je také rýžování zlata. Kdo má kliku, odveze si domů nějakou tu zlatou šupinku. Na jachtu nevystačí, ale radost bude veliká. Každoročně se zde v srpnu pořádá i soutěž v rýžování zlata: O putovní zlatou pánev starosty Zlatých Hor.

Od rozcestníku *Náhon* vyrazíme po zelené k městu. Do cíle to máme asi 2 kiláčky.

Vidíte kapličku svatého Jana Nepomuckého? Tak to už jsme skoro v cíli. :)

Vzpomenete si, kde už jsme dnes Nepomuka viděli? Měl také nad hlavou tolik hvězdiček?

9. **Jak se jmenuje nejhmotnější hvězda naší Sluneční soustavy?**

A kdo je největší hvězdou tohoto výletu? Přece vy všichni! Statečně jste šlapali, ničeho se nezalekli – a teď už je to do cíle opravdu je kousek.

Máme vyluštěno! Copak to na nás kouká z tajenky? Je to starší označení oblasti Zlatých Hor.

Nalevo vidíme alej javorů, která v délce asi 150 metrů lemuje silnici. Je souběžná s posledními metry železniční tratě, která ve Zlatých Horách končí. Tyto listnaté stromy měly zřejmě pro těžbu zlata velký význam, protože listnatý strom je součástí městského znaku. Vzpomínáte si, jak jsme si ho ukazovali?

Věděli jste, že je javor po dubu a vrbě třetím největším rodem listnatých stromů na severní polokouli? My mysleli, že to bude třeba buk, bříza, osika – a ono ne…

Příkrá ulice nás odvede do Bezručovy, která nás po červené bezpečně dovede až k Informačnímu centru Zlaté Hory. Než tam dojdeme, čeká nás ještě jedno strašidelné vyprávění: O čarodějnicích, které vlastně čarodějnicemi vůbec nebyly. Necháme na rodičích, zda vám tuto část textu vůbec chtějí přečíst…

Díky knížce a filmu Kladivo na čarodějnice *si lidé čarodějnické procesy spojují zejména s Velkými Losinami a Šumperskem. Čarodějnické běsnění však vypuklo už o více než padesát let dříve na Jesenicku. Život ve stínu hořících hranic zde prožily*

téměř tři generace obyvatel. Jen ve Zlatých Horách bylo upáleno 85 lidí.

S vyšetřovanými – čarodějnicemi i čarodějníky – bylo zacházeno nesmírně krutě. Po zatčení je obvykle čekaly asi tři týdny mučení. I když zákony přikazovaly, že se například palečnice nebo španělská bota nesmějí přikládat na více než patnáct minut jedenkrát za výslech, v této končině na to nedbali a mučidla používali bez omezení. V nelidských mukách a bolestech pak oběti „přiznaly" cokoli.

Čarodějnické procesy na Jesenicku odstartovalo obvinění manželky obecního pastýře z Jeseníku Barbory Schmiedové 27. června 1622. Na smrtelné posteli ji z čarodějnictví nařkl vlastní choť. Proto byla jeho výpověď brána velmi vážně. Muž tvrdil, že mu manželka podávala otrávený sýr, přivolala na něj nemoc a způsobila hynutí skotu. Dále ji vinil ze žhářství a dalších prohřešků. Žena byla ihned zatčena a podrobena výslechu a mučení. Při něm se přiznala a jmenovala dalších pět osob, které jí měly v čarování pomáhat. Byla upálena 3. července 1622. A koloběh vynucených přiznání a obvinění dalších osob pokračoval. Všechna přiznání byla vynucená. Na mučidlech se přiznal každý. Byla to strašná doba!

V Rakousku hon na čarodějnice zakázala císařovna Marie Terezie. Definitivní konec pak učinil Josef II., který v roce 1766 z trestního zákoníku vyňal a zrušil zločin čarodějnictví. Tím také skončilo davové poblouznění obyvatelstva Evropy.

Pokud byste se chtěli dozvědět více, zajděte si do **Městského muzea Zlaté Hory**. Nabízí stálé expozice zaměřené především na tradici hornictví ve zdejším kraji, představuje však také dobové nářadí a náčiní a vybavení selské jizby. Další expozice dokumentuje právě čarodějnické procesy. Je zde také klubovna zlatohorského vojenského historického klubu.

Vše je hotovo. „Mučení" procházkou i osvětou je u konce. Teď už jen stačí zajít do Městského informačního centra Zlaté Hory a vyzvednout si dáreček. Hezky za něj poděkujte, my děkujeme také. Samozřejmě ne za dáreček, ale za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou!

Tip pro milovníky knížek Kateřiny Tučkové

Jistě vám neuniklo, že po slavných *Žítkovských bohyních* vydala spisovatelka Kateřina Tučková další skvělou knihu, která se jmenuje *Bílá Voda*. Jak název napovídá, děj se odehrává v obci Bílá Voda (i tam vede jeden z našich výletů s tajenkou), která je odsud vzdálená asi 50 km. Spisovatelka však do těsné blízkosti románové obce umístila **poutní místo Maria Hilfe**, které se nachází právě tady – ve Zlatých Horách.

S jeho vznikem se pojí dávný příběh: Aby spasila holý život, prchla během třicetileté války samodruhá řezníkova žena Anna Tannheiserová na horu Boží Dar. Pod vzrostlou jedlí na ni přišly bolesti. Modlila se o pomoc k Panně Marii a její prosby byly vyslyšeny. Porodila zdravého syna Martina. Ten si z vděčnosti za svou záchranu v poslední vůli přál, aby byl na jedli, pod kterou spatřil světlo světa, zavěšen obraz Panny Marie. Učinila tak jeho dcera.

Jak šel čas, začala se šířit zvěst o zázračných schopnostech obrazu, zvlášť o jeho moci uzdravovat. Mířilo k němu stále více poutníků. Proto zde byla postavena kaple, kterou později nahradil poutní kostel. Přibyla i křížová cesta. Po 2. světové válce však byly poutě zakázány, a tak byl v roce 1973 kostel srovnán se zemí.

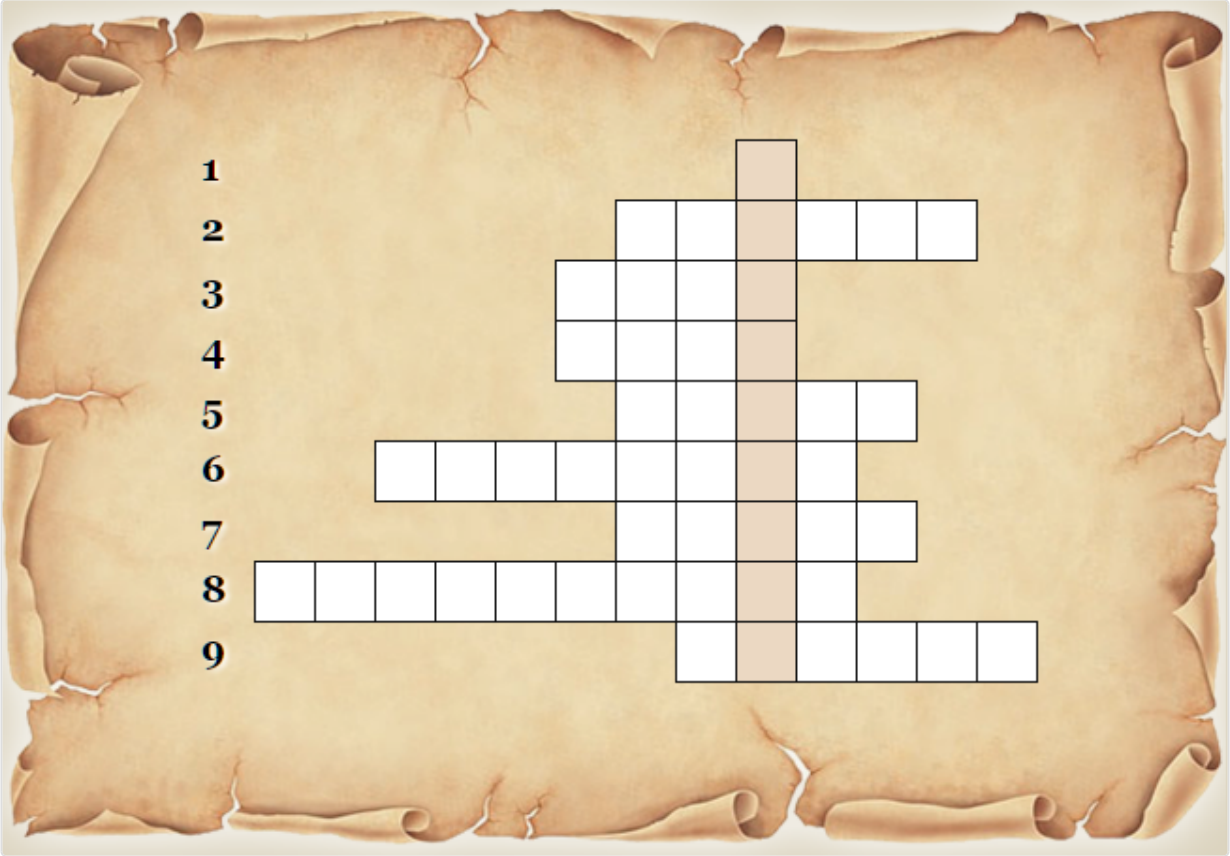
Na rozdíl od románového Maria Hilfe se ale skutečný kostel Panny Marie Pomocné dočkal šťastného konce. Už v únoru 1990 začali věřící ze Zlatých Hor pracovat na obnově poutního místa. Jeho základní kámen při návštěvě Velehradu posvětil sám papež Jan Pavel II. První porevoluční pouť věřící uspořádali v srpnu 1990 a v září 1995 při slavnostní mši kostel posvětil olomoucký arcibiskup Jan Graubner. O rok později byl dobudován klášter a v současné době se poutní místo každým rokem rozrůstá a zvelebuje.

K Maria Hilfe se dostanete po směrovkách z centra města po hlavní cestě směrem na Heřmanovice. Pak z ní odbočíte doprava – a můžete očekávat zázraky.

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.bonato.cz/cs/historie/, www.zlatehory.cz.

Otázky k tajence

1. **Opište třetí písmeno ze 4. řádku.**
2. **Jakou barvu mají drápy šelmy?**
3. **Která bájná bytost je zde namalována?**
4. **Opište poslední číslovku.**
5. **Jak se křestním jménem jmenoval skladatel?**
6. **Co se skrývá pod číslem 7?**
7. **Jak se jmenuje místo?**
8. **Jak se jmenuje skřítek?**
9. **Jak se jmenuje nejhmotnější hvězda naší Sluneční soustavy?**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 15.11.2026 02:55